

דָאַתְמֵר בָה עַז חַיִם הִיא וְאֵיה אֹרְיִיתָא דְבָעֵל פֶה. אֲם זְבָה בָר נֶש, אֵיה סֵם חַיִם דִילִילָה. וְאֲם לְאוּ, הִיא מִתְהַפְכַת לֵיה לְסֵם הַמְפֻוֹת. וְהָא אָזְקָמוּה מְאֵרִי מִתְגִיָתֵין הַכִּי, בְגַזְגָנָא דְמַטָה דָאַתְמֵר הַפְּדָחָה לְנַחַשׁ וּמַנְחַשׁ לְמַטָה. וּבְזַמְנָא הַהּוּא יְתִמְחֹזֵן מִן עַלְמָא בֶל אִינּוֹן דָאַתְמֵר בְהַזּוֹן (שמות ז') וַיַּעֲשֵׂו כֵן חֲרֵטוּמִי מִצְרִים בְלַטִיָּהֶם: (עד כאן מההשומות).

תוספתא

בראשית בר"א רמזו לכת"ר חכמ"ה. אלhim רומו לבני"ה. וא"ת רומו לנדרול"ה ונבור"ה. השמי"ם דא הוא תפארת. וא"ת רומו לנצח"ח הו"ד יסוד. הארכ"ץ רומו למלכיות: (עד כאן תוספתא).

וַיֹאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹור וַיְהִי אֹור. (ויאמר אלhim למי הוא אומר אינו אומר אלא לאחרים. יהי אור לעולם הזה. ויהי אור לעולם הבא). וזהו אמר נהורא דברא קדשא בריך הוא בקדמיה. והוא נהורא דעתך. והוא נהורא דאתמי קדשא בריך.

לשון הקודש

תוספתא

בראשית בר"א, רמזו לכת"ר חכמ"ה. אלhim רומו לבני"ה. וא"ת רומו לנדרול"ה. השמי"ם זהו תפארת. וא"ת רומו לנצח"ח הו"ד יסוד. הארכ"ץ רומו למלכיות: עד כאן התוספתא. ויאמר אלhim יהי אור ויהי אור. ויאמר אלhim, למי הוא אומר? אינו אומר אלא לאחרים.

חַיִם הִיא, וְהִיא תּוֹרָה שְׁבָעֵל פֶה. אֲם זְבָה אָדָם - הִיא סֵם חַיִם שָׁלֹשׁ, וְאֲם לְאוּ - הִיא מִתְהַפְכַת לוֹ לְסֵם הַמְפֻוֹת. וְהָרִי פְּרִשּׁוּתָה בָעֵלִי הַמְשֻׁנָה כֵה, בַמּוֹ שְׁהַמְטָה שְׁהַתְהַפְדָחָה לְנַחַשׁ וּמַנְחַשׁ לְמַטָה. וּבְאוֹתוֹ זָמָן יִמְרוּ מִן הַעוֹלָם בֶל אָוֹתָם שְׁנָאָמָר בְּהָם (שמות ז') וַיַּעֲשֵׂו כֵן חֲרֵטוּמִי מִצְרִים בְלַטִיָּהֶם:

הוּא לְאָדָם קָדְמָא הַחֲיוֹ בֵּיהֶ מִסְיִיףִי עַלְמָא וְעַד
סִיףִי עַלְמָא. וְהוּא נְהֹרָא דָאַחֲיוֹ קָדְשָׁא בָּרוּךְ הוּא
לְדִיד וְהַהְהָ מִשְׁבָּח וְאָמֵר (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךְ אָשֶׁר
צְפַנְתָּ לִירְאֵיךְ. וְהוּא נְהֹרָא דָאַחֲיוֹ קָדְשָׁא בָּרוּךְ הוּא
לִמְשָׁה וְחַמָּא בֵּיהֶ מְגֻלָּעָד וְעַד דָּן.

וּבְשַׁעַתָּא דְּחַמָּא קָדְשָׁא בָּרוּךְ הוּא דִיקּוּמוֹן תְּלַתָּא
דָּרִין חַיְבֵין. וְאַפְתִּין דָּרָא דָאַנוֹשׁ וְדָרָא
דְּטוֹפְנָא וְדָרָא דְּפָלָגָה (נ"א גְּנִיָּה לְיהָ) בְּגַיִן דָּלָא יִשְׂתַּמְשָׁוֹן
בֵּיהֶ, וַיַּהַב יִתְיָה קָדְשָׁא בָּרוּךְ הוּא לִמְשָׁה וְאַשְׁתְּמַשָּׁ
בֵּיהֶ תְּלַת יְרֵחֵין דָאַשְׁתָּאָרְוֹן לְיהָ מִיּוֹמֵי עַבּוֹרָא דִילִיהָ.
כִּמְהָ דָאַת אָמֵר, (שמות ב) וְתִצְפְּנָהוּ שֶׁלְשָׁה יְרֵחִים.

וּבְתַר תְּלַת יְרֵחֵין עַל קְמֵי פְּרֻעָה נְטִיל לְיהָ
קָדְשָׁא בָּרוּךְ הוּא מְגִיה. עד דְּקָאִים עַל

לשון הקודש

מְגֻלָּעָד וְעַד דָּן.

וּבְשַׁעַה שְׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
שִׁיעַמְדוּ שֶׁלְשָׁה דָוֹרוֹת שֶׁל רְשָׁעִים, וְהַמָּ-
דוֹר אָנוֹשׁ, וְדוֹר הַמְּבּוֹל, וְדוֹר הַפָּלָגָה -
גַּנְנֵו אָתוֹ בְּרִי שֶׁלְאָ יִשְׂתַּמְשָׁוֹן, וְגַנְנֵו
אָתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְשָׁה
וְהַשְׁפַּטְמֵשׁ בּוּ שֶׁלְשָׁה חֶרְשִׁים שְׁנַנְשָׁאָרוּ לוּ
מִיּוֹם עַבּוֹרָוּ, בָּמוֹ שְׁנָאָמֵר (שמות ב)
וְאָמֵר (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךְ אָשֶׁר
צְפַנְתָּ לִירְאֵיךְ. וְהוּא דָאַרְזָה
וְתִצְפְּנָהוּ שֶׁלְשָׁה יְרֵחִים.

וְאַחֲר שֶׁלְשָׁה יְרֵחִים נְכַנֵּס לִפְנֵי

יְהִי אָור - לְעוֹלָם תְּהִיא, וַיְהִי אָור - לְעוֹלָם הַקָּאָן.
וְהַוְּ דָאָרְזָה שְׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
בַּתְּחִלָּה, וְהַוְּ אָור הַעֲזִין, וְהַוְּ אָור
שְׁהָרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם
הַרְאָזִין וְהַיְהָ רֹזֶחֶת בּוּ מִפְּסָוף הַעוֹלָם
וְעַד סְוֹפֵן הַעוֹלָם, וְהַוְּ אָור שְׁהָרָאָה
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדוֹד, וְהַיְהָ מִשְׁבָּח
וְאָמֵר (תהלים לא) מָה רַב טוֹבָךְ אָשֶׁר
צְפַנְתָּ לִירְאֵיךְ. וְהַוְּ דָאַרְזָה שְׁהָרָאָה
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְשָׁה וְרָאָה בּוּ

טוֹרָא דְסִינִי לְקַבֵּל אָוֹרִיַּתָא וְהַדָּר לֵיה֒ הַהְוֵא
גַּהֲזָא וְאַשְׁתַּמְשָׁ בֵּיה֒ כֶּל יְוָמָיו. וְלֹא יִכְלֹו בְּנִי
יִשְׂרָאֵל לְמַקְרֵב בְּחִדְיָה עַד דִּיחַב מִסְנָה עַל אַנְפָוִי
כִּמְהָ דָאַת אָמֵר, (שםות לד) וַיַּרְאֵו מִגְשָׁת אַלְיוֹ.
וְאַתְעַטְּף בֵּיה֒ בְּטַלִּית. הַדָּא הוּא דְבָתִיב, (תהלים כד)
עוֹטָה אָוֹר בְּשַׁלְמָה.

יְהֵי אָוֹר וַיְהֵי אָוֹר. כֶּל מָה דְאַתְּמָר בֵּיה֒ וַיְהֵי
הַוָּא בְּעַלְמָא דִין וּבְעַלְמָא דָאַתִּי. אָמֵר רַבִּי
יִצְחָק אָוֹר דְבָרָא קָדְשָׁא בָּרוּךְ הוּא בְּעַזְבָּדָא
דְבָרָא שִׁתְּהַוָּה סְלִיק גַּהֲזִירִיה מִסְיִיףִי עַלְמָא עַד
סִיִּיףִי עַלְמָא וְאַתְּגַנִּיו.

מַאי טַעַמָּא אַתְּגַנִּיו. בְּגַין דָלָא יַתְהַנֵּן מִנִּיה חַיִיבִי
עַלְמָא. וְעַלְמָין לֹא יַתְהַנֵּן בְּגַנִּיגַהָוּן. וְהַוָּא
טָמֵיר לְצִדְיקִיא, לְצִדְיקִיא דִיקָא (דף לג נ"א) דְבָתִיב, (תהלים צז)

לשון הקודש

פְּרֻעָה, לְקַח אֶתְנוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
וַיְהֵי - הַוָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.
מִמְנָגָן, עד שָׁעַמֶּד עַל הַר סִינִי לְקַבֵּל
את הַתּוֹרָה, וְחַזְוֵיר לוֹ אֶתְנוֹ הָאוֹר
וְהַשְׁתַּמְשָׁ בּוֹ כֶּל יְמִינוֹ. וְלֹא יִכְלֹו בְּנִי
בָּרוּךְ הוּא בְּמַעַשָּׂה בְּרָאשִׁית, הַיְהָ עַלְהָ
אָוֹרֹו מִסּוֹפֵף הַעוֹלָם וְעַד סֶופֵף הַעוֹלָם וְנָגַנָּנוּ.
יִשְׂרָאֵל לְקַרְבָּן אַלְיוֹ, עד שָׁגַנְתָּן מִסְנָה
עַל פָּנָיו, בָּמוֹ שָׁגַנְתָּן מִסְנָה וַיַּרְאֵו
מִגְשָׁת אַלְיוֹ. וְהַתְעַטְּף בּוֹ בְּטַלִּית. זֶה
רְשֵׁעֵי הַעוֹלָם, וְהַעֲלָמוֹת לֹא יִהְנוּ בְּגַלְלָם.
וְהַוָּא שָׁמֹור לְאַזְדִּיקִים, לְאַזְדִּיקִים דִוקָא,

שְׁכַתּוֹב (תהלים ק) עַטָּה אָוֹר בְּשַׁלְמָה.

אור זריע לצדיק ולישרי לב שמחה ובדין ותבשמון עלמין ויהו פלא חד. ועד יומא דיהא עלמא דאתה הוא טמיר ונגניו.

הזהא נהרא נפק מנו חשבא דאתגלא בקהלפו רטמירה דכלא. עד דמההוא נהרא דאתגנוי אתגלה בשビル חד טמירה לחשבא דלתתא וגזהרא שאירי ביה. מאן חשבא דלתתא. **הזהא** דאקרי לילה דכתייב ביה ולחשך קרא לילה.

ועל דא תנין מאי דכתייב, (איוב יט) מגלה עמקות מי השך. רבינו יוסף אומר אי תימא מהשך סתים אתגליין. הא חווין רטמירין אפונ כל אפונ בתרין עלאין וקריגן עמקות. מהו מגלה. אלא כל אפונ טמירין עלאין לא אתגליין אלא מנו **הזהא** חשבא דאיهو ברזא דליליא. (ויהא כל חד ברזא דותיה אור הלבנה

לשון הקודש

שכתבוב (טהילים צ) אור זרע לצדיק ולישרי שלמתה? אותו שנקרה לילה, שכתבוב בו לב שמחה. ואנו יתבשם העולמות וייחיו להשך קרא לילה. ועל זה שנינו, מה זה שכתבוב (איוב יט) כלם אחד. ועד היום שיחיה העולם הבא, הוא נסתה ונגנו.

אותו אור יצא מתוך החשך שנקרא בפתחה שנסתה מפל, עד שמאותו אור שנננו, נתקב בשビル אחד טמיר לחשך שלמתה. והאור שרווי בו. מיהו החשך עליזנים לא

כאות התחפה בדרכָה תְרָא ועד יומָא דִיְתִי הוּא גָנוֹן וַטְמֵיר).

תָא חַוִי, כֵל אֲפִין עַמִיקָוֹן סְתִימָיוֹן דְנֶפְקָי מְגֻן
מְחַשְׁבָה וְקַלָא נְטִיל לְזֹן לֹא אַתְגָלְיוֹן עד דְמֶלֶת
מְגַלָה לְזֹן. מְאן מֶלֶת הַיִינָה דָבָר.

וְהַאי דָבָר אֲקָרֵי שְׁבָת. וּבְגַין דְשְׁבָת אֲקָרֵי דָבָר,
דָבָר דְחֹול אָסּוֹר בְשְׁבָת. (גַלְיוֹן מהרש"ב וּבְךָ הַזָה
עֲבִיד רַבִי שְׁמַעוֹן בֶד חַמִי לְאַמִיה דְהֽוֹת מְשֻׁתְעִיא
הַזָה אָמַר לָה, אָמָא, שְׁתוּקֵי, שְׁבָת הַזָה וְאָסִיר). בְגַין
דָבָר דָא בְעֵיא לְשַׁלְטָה וְלֹא אֲחָרָא. וְהַאי דָבָר
דְאִיחָז אֲתִי מִפְטָרָא דְחַשְׁךָ מְגַלָה עַמְוקָות מְגַנִיה.
וּמְשִׁמְעָ מִנִי חַשְׁךָ. הַזָה אֲתִי מִפְטָרָא דְחַשְׁךָ
דְבָתִיב מִנִי דִיקָא.

לשון הקודש

נִקְרָא דָבָר, דָבָר שֶׁל חַל אָסּוֹר בְשְׁבָת.
וּבְךָ הַזָה יוֹשֵׁה רַבִי שְׁמַעוֹן, בְשְׁהִיה וּוֹאָה אֶת אָמוֹן
שְׁוֹתְתָה מְרַבְתָה, הַזָה אָמַר לָה, אָמָא, שְׁתוּקֵי. שְׁבָת
הַיּוֹם וְאָסּוֹרָה) בְגַלְיוֹן שְׁדָבָר זֶה צָרִיךְ לְשַׁלְטָה
וְלֹא אֲחָר. וְדָבָר זֶה שְׁהָוָא בָא מִצְדָה
הַחַשְׁךָ, מְגַלָה עַמְוקָות מְתוּכוֹ. וּמְשִׁמְעָ מִנִי
חַשְׁךָ, אָתוֹ שְׁבָא מִצְדָה הַחַשְׁךָ, שְׁבָתָוב
מִנִי דִיקָא.

הַתְגִלּוֹ אֶלָא מְתוֹךְ אָתוֹ חַשְׁךְ שְׁהָוָא
בְסָוד חַלְילָה וּנְכָל יְהִיה אֶחָד בְסָוד שֶׁל וְתִיה
אוֹר הַלְבָנָה בָאָור הַתְחִפה בְדָרְגָה אַחַת, וּנְעֵיד הַיּוֹם
שִׁבְבָא הוּא גָנוֹן וַטְמֵיר.

בָא רַאֲה, כֵל אָוֹתָם עַמְקָים גְּסָתרִים
שְׁיוֹצְאִים מְתוֹךְ מְחַשְׁבָה וּקְול לוֹקָם
אָוֹתָם, לֹא מְתַגְלִים עַד שְׁדָבָר מְגַלָה
אָוֹתָם. מָה הַדָּבָר? הַיִינָה דָבָר.
וְזֹה הַדָּבָר נִקְרָא שְׁבָת, וּבְגַלְיוֹן שְׁשָׁבָת

השלמה מההשומות (סימן ל"א)

יָשַׁב רְبִי בּוֹן וְדָרְשׁ מֵהוּ דְּכַתִּיב (ישעה מה) יָזַר אֹור
וּבּוֹרָא חֶשֶׁךְ. אֶלְאָ אֹור שִׁיחַ בּוּ מִמְשָׁ בְּתִיב
בּוּ יִצְרָה. חֶשֶׁךְ שָׁאַיָּן בּוּ מִמְשָׁ בְּתִיב בּוּ בְּרִיאָה כִּמְהָ
דְּאַת אָמֵר (עמוס ד') יָזַר הָרִים וּבּוֹרָא רֹוחָ. אֵי בְּעֵית
אִימָא אֹור שִׁיחַ בּוּ מִמְשָׁ, בְּתִיב בּוּ עֲשֵׂיה. דְּכַתִּיב
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹור וְיִהְיֶה אֹור. וְאַיִן הוּא אֶלְאָ
עֲשֵׂיה וְקָרֵי בֵּיהֶן יִצְרָה. חֶשֶׁךְ דְּלָא הָהָ בֵּיהֶן עֲשֵׂיה
אֶלְאָ הַבְּדָלָה וְהַפְּרָשָׁה קָרֵי בֵּיהֶן בְּרִיאָה כִּמְהָ דְּאַת
אָמֵר הַבְּרִיאָ פְּלוֹנִי וּבוּ. אָמֵר רְבִי בְּרִכְבָּה מֵהוּ דְּכַתִּיב
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹור וְיִהְיֶה אֹור וְלֹא אָמֵר וְיִהְיֶה.
מְשֵׁל לְמַלְךָ שְׁהִיא לוּ חַפֵּץ נָאָה וְהַקְּצָהוּ עַד שְׁוֵימָן
לוּ מִקּוּם וְשָׁמָהוּ שֵׁם הַדָּא הַוָּא דְּכַתִּיב יְהִי אֹור וְיִהְיֶה
אֹור שְׁבָר הִיא. (עד כאן מההשומות)

לשון הקודש

חֶשֶׁךְ שְׁלָא הִיא בּוּ עֲשֵׂיה אֶלְאָ הַבְּדָלָה
וְהַפְּרָשָׁה, קוֹרֵא בּוּ בְּרִיאָה, בָּמוּ שָׁאַתָּה
אָמֵר הַבְּרִיאָ פְּלוֹנִי וּבוּ. אָמֵר רְבִי
בְּרִכְבָּה, מַהוּ שְׁבָתוֹב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי
אֹור וְיִהְיֶה אֹור, וְלֹא אָמֵר וְיִהְיֶה? מְשֵׁל
לְמַלְךָ שְׁהִיא לוּ חַפֵּץ נָאָה וְהַקְּצָהוּ עַד
שׁוֹפְטָן לוּ מִקּוּם וְשָׁמָהוּ שֵׁם. וְהוּ שְׁבָתוֹב
יְהִי אֹור וְיִהְיֶה אֹור, שְׁבָר הִיא:

השלמה מההשומות (סימן ל"א)
יָשַׁב רְבִי בּוֹן וְדָרְשׁ מֵהוּ שְׁבָתוֹב (ישעה
הה) יָזַר אֹור וּבּוֹרָא חֶשֶׁךְ? אֶלְאָ אֹור שִׁיחַ
בּוּ מִמְשָׁ בְּתִוב בּוּ יִצְרָה, חֶשֶׁךְ שָׁאַיָּן בּוּ
מִמְשָׁ בְּתִוב בּוּ בְּרִיאָה, בָּמוּ שָׁגָגָאָמֵר (עמוס
ח) יָזַר הָרִים וּבּוֹרָא רֹוחָ. אֵם תְּרֵצָה אָמֵר,
אֹור שִׁיחַ בּוּ מִמְשָׁ בְּתִוב בּוּ עֲשֵׂיה,
שְׁבָתוֹב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹור וְיִהְיֶה אֹור,
וְאַיִן הוּא אֶלְאָ עֲשֵׂיה, וּקוֹרֵא בּוּ יִצְרָה.

אמָר רבי יצחק אֵי הַכִּי מַאי דְבָתִיב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים
בֵּין הָאָרֶז וּבֵין הַחֲשֶׁךָ. אָמָר לֵיה, אָרֶז אָפִיק
יוֹם וַיְחַשֵּׁךְ אָפִיק לַיְלָה. לְבַתֵּר חָבֵר לוֹן בְּחַדָּא וְהַוּ
חַד דְבָתִיב וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בְּקָר יוֹם אֶחָד. דְלִילָה
וַיּוֹם אַקְרָנוּ חַד. וְהַאִי דְבָתִיב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאָרֶז
וּבֵין הַחֲשֶׁךָ (ראפריש מחלוקת) **דָא בְּזַמָּנָא דְגַלוֹתָא**
דְאֲשַׁתְּבָח פַּרְזָא.

אמָר רבי יצחק עד הַכָּא דְכוֹרָא בָּאָר וְנוֹקְבָא
בְּחַשּׁוֹבָא. לְבַתֵּר מִתְחַבֵּרְנוּ בְּחַדָּא לְמַהְוֵי חַד.
בָּמַאי אַתְפְּרֵשָׁאן לְאֲשַׁתְּמֹדֵעָא בֵּין נְהֹרָא וּבֵין
חַשּׁוֹבָא. מִתְפְּרֵשָׁן דְרָגֵין וַתְּרוּוֹיָהוּ בְּחַד הַזֶּוּ. דְהָא
לִית נְהֹרָא אֶלָּא בְּחַשּׁוֹבָא וְלִית חַשּׁוֹבָא אֶלָּא
בְּנְהֹרָא. וְאֶפְעַל גַּב דְאָנוּן חַד אַתְפְּרֵשָׁן בְּגַנוֹגִין וְעַם
כָּל דָא אָנוּן חַד דְבָתִיב יוֹם אֶחָד.

לשון הקורש

אמָר רבי יצחק, עד פָּאֵן זָכֵר בָּאָר
וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאָרֶז וּבֵין הַחֲשֶׁךָ?
אמָר לֵז, אָרֶז הוֹצִיא יוֹם וַיְחַשֵּׁךְ הַזְּבִיא
לַיְלָה, אַחֲרָכָה חָבֵר אָוֹתָם בְּאֶחָד וְהִי
אֶחָד, שְׁבָתוֹב וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בְּקָר יוֹם
אֶחָד. שְׁלִילָה וַיּוֹם נְקֻרָאִים אֶחָד. וְהִ
שְׁבָתוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאָרֶז וּבֵין
הַחֲשֶׁךָ, וְהַפְּרִיד מְחַלְקָתָן וְזַבְּמָן שְׁלִ
הַגְּלוֹת שְׁגַמְצָא פְּרוֹד.

אמָר רבי יצחק, אם כֵּה, מהו שְׁבָתוֹב
וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאָרֶז וּבֵין הַחֲשֶׁךָ?
אמָר לֵז, אָרֶז הוֹצִיא יוֹם וַיְחַשֵּׁךְ הַזְּבִיא
לַיְלָה, אַחֲרָכָה חָבֵר אָוֹתָם בְּאֶחָד וְהִי
אֶחָד, שְׁבָתוֹב וַיְהִי עָרֵב וַיְהִי בְּקָר יוֹם
אֶחָד. שְׁלִילָה וַיּוֹם נְקֻרָאִים אֶחָד. וְהִ
שְׁבָתוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאָרֶז וּבֵין
הַחֲשֶׁךָ, וְהַפְּרִיד מְחַלְקָתָן וְזַבְּמָן שְׁלִ
הַגְּלוֹת שְׁגַמְצָא פְּרוֹד.